

ל"ג בעומר תש"פ.

זה כבר 'תיקון' אמתי, מיילל יידל אל השפופרת, את מבינה מה הוא מציע לי? את המחסן של השכן שלו שהתפנה לפני יומיים מתכולה מצטברת של שלושים שנה. וזה אמור להוות תחליף לאולמי מונדיאל!

כשארסנו את שמוליק לא באמת חשבנו שכך תיראה החתונה. נכון, כבר תקופה שכל החתונות נערכות ברמה פחותה מה'סנטוכה' שעשו החברים לחתן. אבל לא חשבנו שזה יימשך עד עכשיו. ובכלל, גם אם כולם מעכלים את זה, אני ממש לא!

פוכר את ידיו בייאוש. החלום חלם שכך יחתן את בנו בכורו?! ממאן הוא להתנחם.

מצידה השני של השפופרת עומדת לה אחותו הצעירה, והיא משתדלת להשתתף בכאב אחיה הגדול. אבל מה אפשר לעשות, היא ממש ממש לא שם, ולמען האמת – קשה לה לכאוב את כאבו. גם כשמדובר באחיין שלה.

העל אלה תבכה? תמהה. התדמה שברך לשברי?

אני – כבר חודש אין לי בעל, זועקת לעומתו בכאב. זוכרת אני את ימי הטובים, כאשר בכל בוקר הייתי מביטה בהערצה על הערשי מתעופף לו ממיטתו בשעת בוקר מוקדמת, חוזר מהתפילה לאחר כשעה מלא באנרגיות, מצב רוחו היה בשיא. כמעט ולא יכולת לפגוש אותו ללא חיוך.

שומעים על קולה שהדמעות אוטו פורצות, והיא ממשיכה: התמונה של הערשי שב לביתו מתפילת מעריב בליל שבת, קורא בקול גדול לחלל הבית 'גוט שאבע'ס', מחבק את הילדים אחד לאחד, מחייך, מנשק, מברך אותם בחום בברכת הבנים. והם כולם קורנים כנגדו באושר רב. זה עבורי כבר רק תמונה לתלות על הקיר ולזכור, לנסות בכל הכוח לא לשכוח. לשאוב ממנה את הכוחות להמשיך.

הערשי שלי, כבר ממש לא אותו הערשי. זה כבר מישהו אחר. כשאני רואה בשעון את השעה 12 בצהריים, ואותו שוכב על המיטה בפנים חתומות, אני צריכה לשפשף עיניים ולבדוק בתמונות, האכן אתה הוא הערשי.

היא לא נושמת, בכאב בלתי מוסתר ממשיכה לפרוק את ליבה אל הדמות שמאחורי השפופרת. החיוך האחרון שראיתי מהערשי היה במוצאי שביעי של פסח. זהו. מאז ועד היום פניו קפואות וכל גופו כשלד, הדיבורים על היום שאחרי החיים נעשים תכופים יותר ויותר. בכל לילה הוא מתעורר מבעות מעוד חלום נורא שחלם על סבו שמגיע אליו ופניו מאיימות. הוזה הוא בהקיץ על שיחות נפש שמקיים עמו באמצע ארוחת צהריים.

הפך הוא מאדם 'חי' לגופה מתה מהלכת. לבוס שלו ב'חרדים נייע'ס' הוא כבר הודיע שלעולם לא ישוב יותר לעבודה. מי שהיה הוא לא מי שהיה. נפרץ סכר הדמעות, ודממת מוות השתלטה על הקו.

מנסה הוא יידל להבין, האם אכן גיסו הצעיר – שאמנם כבר אינו כל כך צעיר – לקח כל כך קשה את פטירת סביו? עם כל הכאב, ולמרות שידוע על קשר עז בין הערשי לסביו, הרי אנחנו ילדים גדולים, יודעים להתמודד. כזה דבר לא אמור להשבית את החיים. התפלא, אך שתק.

מה עם הילדים? שאל בקול מהוסס.

ומהצד השני – שקט. אין תגובה. והאמת שלא צריך תגובה. אפשר לדמיין איך זה נראה. רחמנות. במילה אחת. משפחה שלימה פשוט נהרסה. יתומים בחיי האב. אבא לא מתפקד, אבא עצוב. כמה חבל.

י' ניסן תש"פ.

אמא, כשאני אומר אני יודע מה שאני מדבר, נשמע קולו של הערשי נחוש מתמיד, כל הבלגן הזה פסיכולוגי נטו, הכל בסדר, הקורונה הזאת לא באמת הורגת יותר משפעת, סתם הגזימו כל החברה.

לאחר מסע שכנועים, בתוספת מנה גדושה של מצפון על האכזריות הנוראה מצידם של אבא ואמא להשאיר את סבא לבד בליל הסדר, וכמובן עם ציטוטים נרחבים על סגולת הלילה - ליל שימורים - משומר מן המזיקים - הכריע הערשי את המתנצחים והגיע עם כל משפחתו לערוך את ה'סדר' במחיצת הסבא הגדול.

סבא לא לגמרי הבין מה קורה בעולם, וכשהוא שמע שהשנה הערשי ומשפחתו מגיעים אליו עם כל האוכל, לא היה מאושר ממנו. לא שזה המצב האידיאלי, הוא היה מעדיף להתארח אצל שלומי – הבן הבכור שלו, אבל זה ודאי עדיף מלערוך את הסדר בעצמו ולעצמו.

הערשי ערך את הסדר בדיוק כמו אבא, שערך בדיוק כמו סבא. סבא היה מרוצה מאוד, והערשי גם הוא התמלא בסיפוק רב על הזכות העצומה שהתגלגלה לפתחו לשמח את סבא בלילה קדוש זה, בתחושת שליחות עשה את זה, וחזקה על שליח שעשה שליחותו על הצד היותר טוב.

מיד בצאת החג מיהר לטלפן לאביו, ובקול תרועת ניצחון תיאר לפרוטרוט את הסדר המרהיב שערך. ומלאך טוב עונה אמן בעל כורחו. אולי באמת צדקת, ענה אבא.

ומשם העניינים התגלגלו יותר מידי במהירות. ביום ראשון של חול המועד החל הערשי לחוש מעט קושי בנשימה, החום עלה. טלפון אחד למד"א, בדיקה קצרה, המתנה לתוצאות ו... אכן, הקורונה הקרינה קרן אור והשתכנה לה עמוק בתוך ריאותיו.

החשש הכבד היה כמובן לשלומי של סבא, ובפרט כעבור יומיים כאשר החל להתלונן על כאב ראש שהביא לבדיקה והתוצאה היתה... תשלימו אותי.

אשפוז מהיר בהדסה בבידוד. תוך מספר שעות מרגע האשפוז תפס סבא את מכשיר ההנשמה האחרון שנשאר פנוי. מזל שהגיע עכשיו, פלט אחד הרופאים, עוד כמה שעות גם את זה לא היה לו.

ובינתיים, אין לו יום ואין לו לילה להערשי הנכד המסור. אני הוא שגרמתי, אני הוא שעשיתי.

ובכל עת חרדה, היווה ספר התהילים מפלט לדמעותיו העקשניות. והיה לו למשיב נפש בבטחון בה' יתברך שיושיע ולא ימיט אסון על סבא.

שלישה ימים לאחר האשפוז – מוצאי שביעי של פסח, סיים הערשי את ההבדלה והחל לארוז את גביעי הפסח. ואז זה הגיע. הטלפון הזה שכל כך פחד ממנו. סבא זצ"ל. היה. איננו. "אני אשם" – צנח הערשי על כסאו כמעט מתעלף.

כל השאר היסטוריה. היסטוריה. הערשי כבר לא אותו הערשי. המילה המפחידה כל כך – "רוצח" – אמורה בדיוק עליו. מי היה מאמין.

לפחות התכוונת לעשות טוב, מנסה אשתו לנחם ולעודד. אבל הוא לא מקבל. הוא פתאום מבין כל כך את אבא. "חשוד על הרציחה" זעקו המודעות. והנה, הוא כבר לא רק חשוד. הוא ממש כזה.

מבין אתה, סיימה **אשת הרוצח** את הטלפון עם אחיה, היכול אתה להשוות חתונה במקלט ללא מוסיקה וללא משתתפים – לתחושה זו של יהודי יקר וישר שמסתובב עם תחושה של – רוצח.

אחים יקרים! בנים ונכדים מסורים!

אל תרחמו על סבא וסבתא. בעצם, כן תרחמו. תנו להם לתגוב לבד את ליל הסדר.

כדי שהם יישארו אתנו. כדי ששנה הבאה הם יוכלו לארח אותנו כאן בעולם הזה.

זה הזמן לגלות אחריות ודאגה כנה ואמתית לדור שמעלינו. להשאיר אותם אתנו, גם אם קצת כואב להם. גם אם קצת כואב לנו.

גם אם הם לא מספיק מבינים, הם כן מבקשים שתגיעו. הם רועדים מהבידוד. חוששים מהקושי ותחושת החסר. אל תתנו לרגש לתעתע בכם. אם הם באמת יקרים לכם, תשאירו אותם בבדידות.